

De onsterfelijken van Teheran

ALI ARAGHI

DE
ONSTERFELIJKEN
VAN
TEHERAN

Vertaald door Nan Lenders
en Anneke Bok

Nieuw Amsterdam

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *The Immortals of Tebran*.

Melville House Publishing, New York

© 2020 Alireza Taheri Araghi

© 2020 Nederlandse vertaling Nan Lenders en Anneke Bok /

Uitgeverij Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Richard Oriolo

Omslagbewerking bij Barbara

Foto auteur © Vahid Khalajzadeh

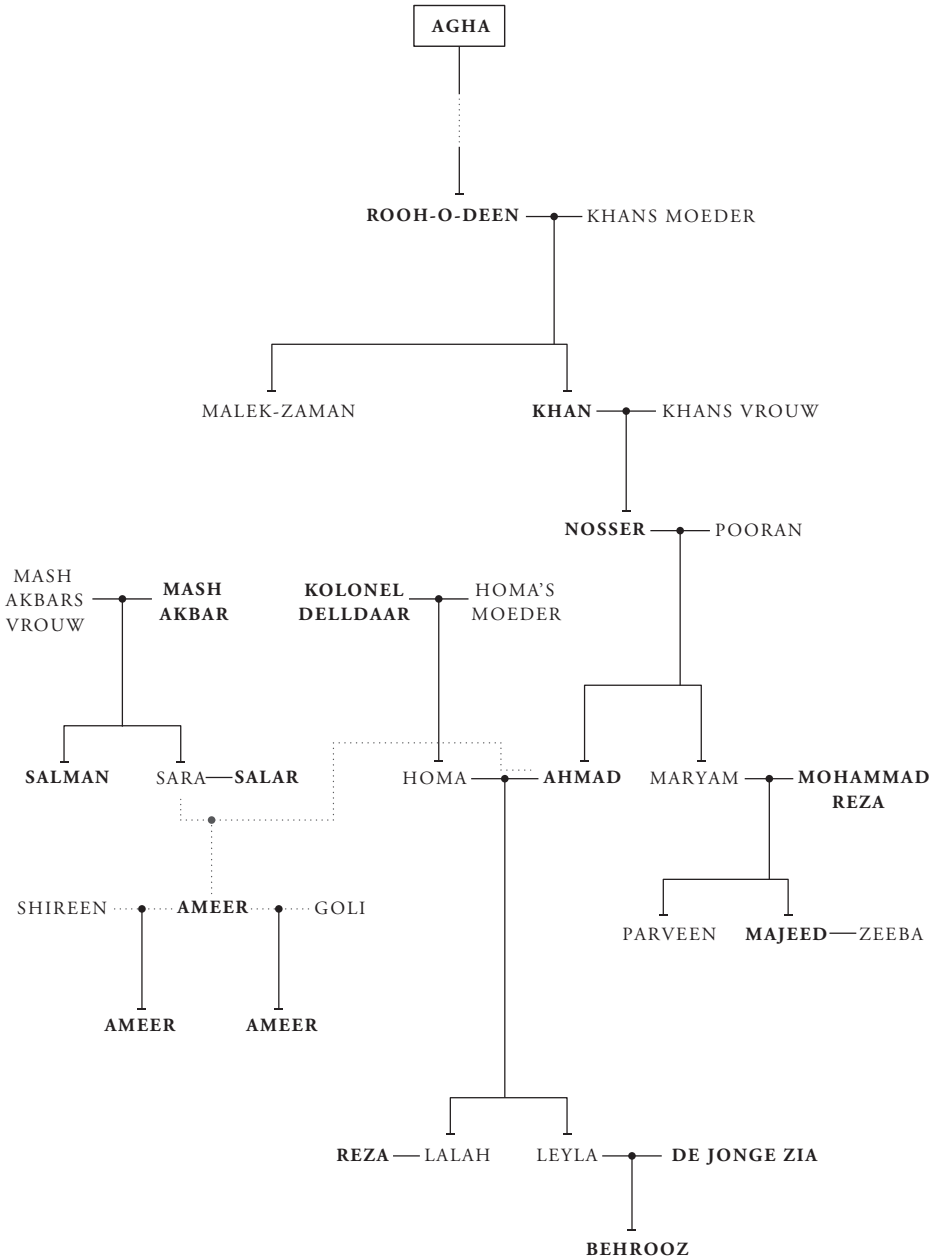
NUR 302

ISBN 978 90 468 2752 9

www.nieuwamsterdam.nl

Agha's Stamboom

I

Ahmad was een jongen van tien toen hij een jongen van tien was. Hij speelde tikkertje met zijn vriendjes in het dorp Tajrish en had nooit kunnen denken dat hij er op een dag nog eens getuige van zou zijn dat de vader van zijn beste vriend een dode kat een oor afbeet. Ahmad had nooit kunnen voorzien dat hij op een dag in een smederij zou werken en met een moker op witheet ijzer zou slaan. In zijn kinderfantasie zou hij zich nooit de treinen hebben kunnen voorstellen die onder de grote stad door de tunnels raasden en waarin je je moest vastgrijpen aan een bungelende lus. Kortom, Ahmad Torkash-Vand had ook nooit kunnen bevroeden dat de mist waarin het dorp die vroege zomerochtend was gehuld de loop van hun geschiedenis zou veranderen.

Op de trouwdag van Ahmads zus kwam de ochtendmist langs de bergen naar beneden zetten alsof hij door een godheid ontboden was vanuit de verre zeeën. Sinds Ahmads vader een maand geleden het huwelijk had aangekondigd, was menig dorpeling bezig geweest met de voorbereidingen. Op de Dag van de Mist, zoals hij later werd genoemd door degenen die hadden besloten te blijven, werd Ahmad gewekt door geklop. Het geluid verplaatste zich, hortend maar dringend, vanaf de voordeur over de binnenplaats het huis in, via de gang naar Ahmads slaapkamer. Heel even meende hij het kloppen in zijn dromen te hebben gehoord. Zijn ogen vielen alweer dicht toen het gebonk hem opnieuw uit zijn slaap rukte. Hij ging zitten en herinnerde zich dat zijn zus vandaag ging trouwen. Zijn moeder had de vorige avond tegen hem gezegd dat ze kort na zonsopgang met de buurvrouwen naar de Boomgaard zou gaan om alles in gereedheid te brengen voor de plechtigheid. Ze had hem gevraagd de kippen uit

het hok te laten, wat voer te strooien en niet te vergeten ze weer op te sluiten voordat hij zelf naar de Boomgaard kwam. Dat was het enige karweitje waarvan hij zich die ochtend moest kwijten.

Het was stil in huis. ‘Mam!’ riep Ahmad in de richting van zijn gesloten deur. Hij sprong overeind van zijn slaapmat op de grond en liep naar het raam om naar buiten te kijken. Achter het witkanten gordijn was zo’n dichte mist neergedaald dat hij nauwelijks iets kon onderscheiden op de binnenplaats. Nu het kippengaas wegviel in het wit, was de ren niet meer dan een schim van een grote kooi met wazige houten staanders. Het stille water van de blauwe *howz*, waarin zich elke ochtend de overhangende iepentakken spiegelde, was vervaagd tot een onbestemde donkere vlek. Opnieuw hoorde Ahmad het ongedurige geklop, ditmaal vergezeld van Salmans stem: ‘Ah-maaaad!’ Een op de deur bonzende Salman was niets nieuws voor Ahmad, en meestal was dat het sein om te gaan spelen in de onverharde steegjes, of op de bergpaden buiten het dorp, waar ze met een katapult kiezelsteentjes afschoten op mussen. Maar zijn vriend was nog nooit zo vroeg in de ochtend gekomen, want dat was de tijd dat er vers vlees werd afgesneden voor de klanten en hij een handje moest helpen in de slagerij. Als antwoord op Salmans roep hief de haan, Ahmads lieveling in de kippenren, een hees *koel-koeli-koel-koel* aan.

‘Ik kom eraan,’ riep Ahmad terwijl hij de brede veranda op stapte die uitzag over de binnenplaats. Nog nooit was Ahmad zo’n dichte mist in gelopen. Als hij niet had geweten waar de *howz*, de bloembedden, de kippenren en de kookpotten waren, zou hij zijn verdwaald in het voorgeborchte van de grote binnenplaats. ‘Ahmad, snel, je moet komen! Er is iets met je vader.’ Ineens drong de mist Ahmads borstkas binnen. Van de berg schoenen en sloffen schoot hij het eerste het beste paar aan, holde de vier treden af naar de binnenplaats en sprintte naar de voordeur. Salman stond te trappelen van ongeduld. Hij had een panische blik in de ogen. Zonder iets te zeggen zette hij het op een lopen. Ahmad holde achter hem aan, door de stegen waar de mist doorheen stroomde als een rivier naar een witte zee. Salman, vlak voor hem, leek een geest, slechts half zichtbaar, gedeeltelijk opgelost.

Ahmad moest zijn best doen om zijn snelvoetige vriend bij te houden en te zorgen dat die niet helemaal werd verzwolgen door de mist. Hij schopte zijn sloffen uit. De enige geluiden waren hun voetstappen op de grond en hun gehijg. De rest van de wereld was verdwenen. Ahmad probeerde te bedenken wat er met zijn vader gebeurd kon zijn. Hij rende achter Salman aan een hoek om, en ze kwamen uit op het plein voor de moskee, waar zich een mompelende menigte had verzameld. De mensen vlak bij de ingang waren beter zichtbaar dan degenen verder weg, die oplostten in het wit.

‘Daar is zijn zoon!’ riep iemand. De mensen die Ahmad kon zien, draaiden hun hoofd naar hem toe, terwijl de menigte week om hem door te laten. De beide metalen deuren van de moskee stonden wijd open. Doorgaans werd er slechts één deur gebruikt; de tweede werd alleen voor begrafenissen, trouwerijen en andere plechtigheden ontgrendeld. Vlak bij de deur, omgeven door toeschouwers en boven hen allen uittorend, stond moellah Ali. Het was de eerste keer dat Ahmad de moellah zonder zijn witte tulband zag. Het dunne grijze haar van de man zat in de war, alsof hij er met zijn hand doorheen had gewoeld. Zijn zwarte mantel hing over zijn schouders, maar daaronder had hij nog steeds zijn gestreepte crèmekleurige pyjamabroek aan en een wit onderhemd. In de moskee stonden een paar mannen met hun gezicht naar de kleine deur in de gang, die toegang gaf tot het trappenhuis van de minaret. De turquoise tegels van de minaret vervaagden in het melkachtige waas, zodat Ahmad niet kon zien wat er zich helemaal bovenin afspeelde.

‘Kom naar beneden, Nossar!’ riep Nemat de Barbier naar boven. ‘Dit mag je niet doen in ons godshuis.’ Ahmad voelde hoe zich een holte opende in zijn maag, waar zijn binnenste in een eindeloze val door omlaagtuimelde. Nemat riep dit naar zijn vader. Het doffe geluid van metaal dat neerkwam op iets wat niet van metaal was, was de enige reactie van boven uit de minaret. ‘Achteruit! Achteruit!’ riep een van de mannen die binnen stonden. Sommigen renden naar buiten en anderen vluchtten verder de moskee in toen er gerommel klonk in de minaret en er grote steenbrokken door het trappenhuis naar

beneden kwamen. Er ging een bloempot aan diggelen. Ahmad keek om zich heen naar de gezichten van de mensen die hij elke dag zag: de kruidenier, de baas van het badhuis, Mohammad de Timmerman, de bakker, de vader van Salman, Mash Akbar – een kleine man met een dikke buik – en alle anderen. De gezichten van de vrouwen, die het voorval zittend vanaf de daken gadesloegen – veelal in witte chador en gecamoufleerd door de mist – waren moeilijk te onderscheiden. Hij kon niet zien of zijn moeder erbij was. Waarom zou ze toekijken zonder iets te doen? Salmans vader kwam trekkebenend naar hem toe en legde een hand op zijn schouder. ‘Wat is mijn vader aan het doen, Mash Akbar?’ vroeg Ahmad, maar voordat Mash Akbar kon antwoorden, klonk er boven een gewerschot uit de minaret, een schot in de mist. Iedereen keek ineens geschrokken omhoog, al was daar niets te zien. Ahmad was bang. Er werd een tweede schot afgevuurd. Salman hield zijn oren dicht. Ook Ahmad drukte zijn handen tegen zijn oren en dook weg achter Mash Akbar.

Moellah Ali haalde zijn lange, knokige vingers door zijn zwart-witte baard en keek naar de top van de minaret. ‘Nosser Khan, kom naar beneden!’ riep hij. ‘Er zijn geen Russen in de lucht.’ Er volgde nog een schot. Naast Nemat de Barbier stond een man met een laken om zijn nek geknoopt, de helft van zijn hoofd kaalgeschoren en de andere helft bedekt met scheerschuim. Ahmad had hem wel eerder gezien, maar wist niet hoe hij heette. Het gerucht wilde dat hij ooit van een meisje had gehouden dat zijn hart had gebroken door er met een ander vandoor te gaan. Nu woonde de man in een hut in de bergen en kwam hij alleen naar Tajrish om noodzakelijke spullen te kopen, wilde rabarber te verkopen en zijn hoofd te laten scheren. Nemat de Barbier pakte de man bij zijn arm. ‘Kom, we gaan,’ zei hij terwijl hij hem zachtjes meetrok. ‘We gaan het karwei afmaken. Die man daar boven ziet ze weer eens vliegen.’ Hij keek Ahmad aan terwijl hij dit zei, alsof alle trammelant de schuld van de jongen was. Ahmad bleef zijn oren dichthouden. Er klonk nog een gewerschot en er kwam nog meer steen langs de wenteltrap van de minaret omlaag.

‘Nosser Khan, je zoon is hier,’ riep moellah Ali. ‘Hoor je me? Ahmad is hier.’

Nosser was zich weer eens in de nesten aan het werken; dat zou Ahmads grootvader, Amin-olla Khan hebben gezegd. Khan had vast nog niet gehoord wat er aan de hand was, anders zou hij allang bij de moskee zijn geweest om alles in goede banen te leiden.

‘Khan’, zo werd Ahmads grootvader genoemd. Hij was weliswaar niet officieel het dorpshef, maar hij had er wel veel in de melk te brokkelen. Hij was de eigenaar van verscheidene appelboomgaarden in Tajrish en de omringende dorpen aan de voet van het Elboersgebergte ten noorden van Teheran. In de voorbije jaren had hij nog meer land en boomgaarden gekocht in het oostelijk deel van Damavand, en dankzij zijn ondernemingszin groeide de damavandappel jaren later uit tot de populairste appelsoort in de hoofdstad Teheran en was een synoniem van kwaliteit en smaak geworden.

Khan was als pasgeborene in de armen van zijn moeder aangekomen in Tajrish, nadat zijn betbetovergrootvader Agha, uitgerust met een kromzwaard en een erfenis die groot genoeg was om een kleine boomgaard van te kopen, zijn familie vanuit het westelijk deel van de provincie daarnaartoe had verhuisd. Als opgroeiende jongen had Khan al een scherp zakeninstinct gehad. Op zijn zevende, toen zijn vader overleed, nam hij de touwtjes in handen, en hij was nog maar net zestien geworden toen hij eigenaar werd van een nieuwe boomgaard. In Tajrish was Khan de tweede man, na de dorpsmoellah. Toen het gerucht de kop opstak dat er in zijn boomgaarden djinns rondspookten, ging Khan naar moellah Ali, en met behulp van de geestelijke – die een rode appel in zijn hand hield en er ten overstaan van iedereen een hap uit nam – wist Khan zich van die kwalijke reputatie te ontdoen en de dorpelingen zover te krijgen dat ze weer voor hem zouden komen werken.

Ahmads vader, Nosser, was de enige zoon van Khan. Khans vrouw leed wekenlang ondraaglijke pijn voordat Nosser werd geboren. Wanneer de pijnscheuten begonnen, klemde ze eerst haar kiezen op elkaar en vervolgens beet ze op haar wijsvinger. Wanneer ze aan het tapijt

klauwend op haar knieën viel en Khans naam uitschreeuwde, kwam die met opium naar haar kamer gerend. Toen de bevalling begon, dromden alle vrouwen in het huis en diverse buurvrouwen bijeen in de grote kamer om te bidden en Koranverzen te reciteren. Terwijl de kreten van zijn vrouw de nacht verscheurden, zat Khan vijf uur lang bewegingloos aan zijn notenhouten bureau in zijn kamer aan de punten van zijn zwarte snor te draaien en met zijn vinger op het hout te tikken, alsof hij de seconden telde die te langzaam verstreken. Toen de kreten ophielden, sloot hij zijn ogen en luisterde eerst naar het gehuil van de baby en daarna naar de vrouwen die weeklaagden om de dood van zijn vrouw. Hij kwam overeind uit zijn stoel en bleef een poos bij zijn bureau staan, een lange man in een keurig geperst pak, en wist niet wat hij moest doen. Hij klopte zijn revers af, waar niet één stofje op zat. Hij trok zijn pak recht, dat zo kreukvrij was als zwart marmer. Hij boog zijn hoofd, sloot zijn ogen en luisterde naar de droevige geluiden die van beneden kwamen. Ten slotte pakte hij zijn persianer muts van de kapstok en liep zijn kamer uit om de baby te gaan bekijken.

In de beslotenheid van hun eigen huis zeiden de dorpingen hardop wat ze geloofden: dat de geboorte van het kind de onschuldige, prachtige vrouw noodlottig was geworden. De inwoners van Tajrish keken met een mengeling van angst en eerbied naar Khan en de kleine Nosser. Khan verschafte veel mensen werk in zijn boomgaarden en hielp de armen. Hij was de drijvende kracht achter een initiatief om een moskee te bouwen ter vervanging van het oude gebouwtje waar de moellah kleden op de grond had gelegd en dat gebruikt werd als openbare gebedsruimte. Het ingezamelde geld was toereikend voor een koepeldak, maar raakte op toen de eerste minaret was opgericht. Met zijn handen ineengevouwen achter zijn rug keek de moellah naar de bouwvakkers die halverwege de minaret op steigers de turquoise tegels aanbrachten en dacht: wie heeft er ooit een moskee gezien met slechts één minaret? Toen de moskee klaar was, stond Khan bij het gemeenschappelijke noengebed op de voorste rij, pal achter moellah Ali. Vanaf die avond was die ereplaats de zijne. Na de

dood van zijn vrouw hertrouwde Khan niet, maar hij liet twee kamers bijbouwen aan het grote huis in de Boomgaard en vroeg zijn zus, Malek-Zaman, om met haar echtgenoot en twee dochtertjes daar te komen wonen. ‘Malek, beschouw Nosser als je eigen zoon,’ zei Khan tegen zijn zus. Hij deed dat om Nosser de vernedering van een stiefmoeder te besparen en om hem de liefde van een tante te geven, die het dichtst bij die van een moeder kwam.

Nosser groeide op tot een echte bullebak. Hij was groter en sterker dan de andere jongens van zijn leeftijd, hij kon harder rennen en hoger in de walnotenbomen klimmen, en het moment kwam dat de dorpskinderen hem nergens meer aan lieten meedoen. Nosser reageerde daarop door zijn nichtjes en de andere kinderen met stokken te slaan, met zijn katapult te beschieten, hen te knijpen en hun spelletjes te verpesten. Als Khan niet in de buurt was, strafte de man van zijn tante hem voor zijn streken. Op een winteravond greep hij Nosser bij zijn arm en sleurde hem naar de kleine stal aan het eind van de Boomgaard, waar Khan twee paarden had staan. Hij bond Nosser aan een balk, vulde zijn broek met paardenmest en liet hem daar de hele nacht zo staan. Hij wist dat de jongen het aan niemand zou vertellen, want dat hij zo’n lastpak was geweest, zou hem zeker op een afranseling van Khan komen te staan. Maar wat hem nog meer geruststelde, was dat hij wist dat Nosser te trots was om ooit iets over die vernedering tegen Khan of tegen wie dan ook te zeggen. Vanaf die nacht bracht Nosser zo ongeveer om de twee weken een nacht in de stal door, zijn wijde broek volgepropt met de zachte, slijmerige drek.

Nosser leek veel sneller op te groeien dan de andere kinderen. Met een dun, fijn snorretje onder zijn neus zag hij er op zijn elfde al uit alsof hij vijftien was. Toen hij veertien was, ging hij weg uit Tajrish. Hij was te voet vier uur onderweg naar Teheran en meldde zich vrijwillig aan voor militaire dienst. ‘Opgevreten door een geit,’ zei hij toen ze hem om zijn geboortebewijs vroegen.

‘Heb je een oudere broer?’ vroeg de ambtenaar. ‘Ga dat van hem dan maar halen. Ik moet iets op papier hebben.’ Nosser schudde zijn

hoofd. De officier bekeek hem van onder tot boven en schoof hem toen een vel papier toe. ‘Schrijf “Ik verklaar dat ik achttien jaar oud ben” en zet je handtekening eronder.’

Na twee jaar dienst te hebben gedaan in de buurt van de Turkse grens keerde Nosser op een dag, toen de mannen daar appelkisten op een kar stonden te laden, terug naar Tajrish. Zonder iets te zeggen tilde hij een kist op en hielp mee. Een kleine jongen holde snel naar Khan om het hem te vertellen. De kar was nog niet halfvol toen Khan met grote stappen tussen de bomen door kwam aanlopen. Nosser richtte zich op alsof hij in de houding sprong toen Khan voor hem bleef staan en het kakiuniform van zijn zoon, zijn met modder aangekoekte soldatenlaarzen en zijn gezicht inspecteerde, dat er veel volwassener uitzag dan hij ooit had kunnen denken: Nossers baard was weliswaar kort maar vol, zijn gebruikte huid verried werk waarbij gezwet werd, en zijn neus was tweemaal zo groot geworden. Khan deed een stap naar voren en spreidde zijn armen, maar voordat hij zijn zoon kon omhelzen, zei Nosser: ‘Vader, ik heb nu een vrouw.’ Khan liet zijn armen zakken en kneep zijn ogen tot spleetjes. ‘Ze heet Pooran.’ Nossers stem begon te trillen. ‘En ze is zwanger.’ Khans wenkbrauwen gingen omhoog. Er welden tranen op in Nossers ogen, en hij hield zijn hoofd nog steeds fier geheven, maar hij had zijn ogen neergeslagen om die van zijn vader te mijden; in plaats daarvan keek hij naar diens geperste pak en zijn roodbruine stropdas. Gedurende die paar tellen dat Khan de punten van zijn snor opdraaide met een aarzelende frons boven zijn onderzoekende ogen, stelde Nosser zich voor dat hij verbannen werd uit het huis van zijn vader en met zijn zwangere vrouw door de straten van de hoofdstad zou moeten zwerven.

‘Ik zal het je niet vergeven als je je vrouw nog eens alleen laat,’ zei Khan. ‘Waarom heb je haar niet bij je?’

Hoewel Iran officieel neutraal was toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, nam Nosser dienst in het leger van sjah Reza en ging opnieuw van huis. Dat herinnerde Ahmad zich nog. Hij moest toen acht zijn geweest en zijn zus Maryam elf. Voordat Nosser wegging, werd er een ceremonie gehouden in de moskee. Omgeven door een kring dorpe-

lingen bad moellah Ali dat Nosser een veilige reis zou hebben, schudde hem de hand en boog zijn hoofd met de tulband om met een omarming afscheid van hem te nemen. In hun kamer weerde Pooran hem af toen hij haar ten afscheid wilde kussen. 'Ze staan op je te wachten,' zei ze terwijl ze zijn tas oppakte. Ze keek in zijn verbaasde ogen en zei, iets toegeeflijker nu: 'Ik ben je een kus schuldig.' Voor de Boomgaard boog Nosser zich om Khans hand te kussen voordat hij in de Ford v8 stapte die zijn vader voor de gelegenheid had laten komen. Ahmad en een troep buurkinderen renden achter de varen-groene auto aan in de stofwolk die door de banden werd opgeworpen en bleven pas staan toen het voertuig vaart maakte op de Shemironweg, de weg die zich vanaf de voet van de bergen naar de hoofdstad slingerde. Ahmads vader bleef anderhalf jaar weg. Hij kwam terug met een geknakte ziel.

Het was nu zes maanden geleden dat Nosser was teruggekomen. Aanvankelijk had hij zich tien dagen lang in zijn kamer opgesloten. Om de dag at hij de helft van het eten dat Pooran had klaargemaakt en op een dienblad voor zijn deur had achtergelaten. Na tien dagen kwam hij tevoorschijn en probeerde zijn oude leven weer op te pakken. Hij praatte minder. Hij kocht een jachtgeweer en struinde in zijn legerbroek en soldatenkistjes door de bergen. Om de dag kwam hij thuis met een konijn, dat Pooran weigerde aan te raken. 'Ga je gang en doe ermee wat je wilt,' zei Pooran, 'maar ik ga hem niet villen en ik laat het mijn dochter ook niet doen.' Ze dacht dat jagen ongeluk zou brengen in hun huishouden. Het was al erg genoeg dat haar man dieren doodde die eigenlijk alleen door andere dieren gedood mochten worden, maar er was geen denken aan dat die in haar huis werden gevild en gebraden. Dat verkondigde ze met zo'n stelligheid dat Nosser nooit meer wild mee naar huis bracht. Voortaan voerde hij zijn konijnen en kwartels aan de troep zwerfhonden die buiten het dorp op hem afrende om hem te verwelkomen, maar die zich ervoor hoedde om al te dicht bij de huizen te komen of bij de kinderen, die ze met stenen bekogelden.

Nosser volgde het oorlogsnieuws op de radio alsof het een godsgebod uit het Heilige Boek was. Er waren niet veel mensen in het dorp die zich interesseerden voor de oorlog, of die zich bedreigd voelden door het verwoestende vuur waardoor Europa verslonden werd, of door het feit dat hun noorderburen, de Sovjets, de oorlog te dichtbij brachten. Mash Akbar, Salmans vader, een van de twee dorps-slaggers, was de enige die over de oorlog wilde praten. Nosser bracht menig avond met hem door, en samen lazen ze de kranten die om de dag uit Teheran meekwamen in de vrachtwagen die levensmiddelen aanvoerde onder een juten dek.

Onder deze omstandigheden moest Pooran zich bezighouden met de huwelijkskandidaat van Maryam. Drie weken nadat Nosser was teruggekeerd uit het leger, kwam de chauffeur van de Ford v8 hun om de hand van hun dochter vragen. Hij had Maryam gezien op de dag dat Nosser vertrok en was verliefd geworden toen een haarlok vanonder haar chador over haar voorhoofd was gevallen. Toen de jongeman had gehoord dat de vader van het meisje terug was, ging hij officieel om haar hand vragen. Hij was chauffeur van een van de grote kooplieden van Teheran, een vriend van Khan. Het was dankzij een combinatie van opportunisme en oprechte genegenheid voor een oude vriend dat de koopman Khan zijn v8 met chauffeur had geleend voor Nossers bijzondere dag. Pooran had meer interesse van haar man verwacht. Gezien de chauffeursstatus van de huwelijkskandidaat verleende Nosser met een hoofdknikje zijn goedkeuring terwijl hij naar de radio luisterde en zijn geweer schoonmaakte. Bij Khan vond ze meer steun. Tijdens de gesprekken die aan het huwelijk voorafgingen, met de vader, de moeder, de ooms en de tantes van de jongen, trad hij op als gastheer in zijn huis in de Boomgaard. Het stond hem wel aan dat de huwelijkskandidaat vernoemd was naar de kroonprins, Mohammad Reza, ook al was hij dan een onbekommerde slungel die verder absoluut niets gemeen had met de zoon van de sjah.

Op de dag van het aanzoek stoorde het Khan nogal dat Mohammad Reza zo veel praatte, en Pooran vond zijn ambitie om een import-exportbedrijf of een eigen winkel te beginnen wat al te optimistisch,

aangezien voor beide ondernemingen heel wat geld nodig was, dat Mohammad Reza niet bezat. Pooran had gedroomd van een betere bruidegom voor haar dochter, misschien een dokter, die ook nog eens charmant en knap was. Mohammad Reza was niet eens veel groter dan Maryam. Maar hij leek een lieve jongen en hij had een respectabele baan, en ze vond hem zijn nette pak met stropdas erg goed staan. Ze zou zich niet schamen om hem aan anderen voor te stellen en te vertellen dat hij haar schoonzoon was. Bovendien durfde Pooran niet het risico te nemen dat ze geen echtgenoot voor Maryam zou vinden voordat die vijftien werd. Nadat de familie van de bruidegom een paar bezoeken aan de Boomgaard had afgelegd, werd de bruiloft aangekondigd.

In de maanden die volgden, kreeg Nosser bedenkingen over het feit dat zijn dochter Tajrish zou verlaten en in Teheran zou gaan wonen. De vlammen van de oorlog die de wereld aan het verslinden was, kwamen steeds dichterbij. Als er iets gebeurde, zou de hoofdstad als eerste aan de beurt zijn om in brand te vliegen. In Tajrish, aan de voet van de bergen genesteld in de beschutting van rotsen en keien, was het veiliger. Maar het gezegde luidde: 'Een dochter behoort anderen toe.' Hij sprak zijn zorgen niet uit.

Moallah Ali legde zijn handen op de schouders van Ahmad en duwde hem zachtjes naar voren. 'Nosser, kun je Ahmad zien?' riep hij naar het wit boven hen. 'Hij is hier, hier bij mij! Laat Gods toorn niet over de mensen komen Doe dit het Huis van God niet aan. Denk aan je zoon.' Er daalde een gespannen stilte neer over de menigte, die omhoogkeek in de mist en wachtte op een antwoord. Van hoog uit de platanen, ergens diep in de witte brij, klonk het gekras van kraaien. Mussen tjlpten hun ochtendlied. 'Nosser Khan!' riep Mash Akbar, Salmans vader. 'Nosser Khan, kun je ons horen?' Ahmad haalde langzaam de handen van zijn oren. 'Nosser Khan!' De kraaien staakten hun onheilspellend gekrijs, en nu doorsneed alleen nog het lied van de mussen de sluier van mist die Tajrish en zijn inwoners omhulde. Ahmad draaide zich om toen hij voetstappen hoorde en zag dat zijn

moeder gehaast op hen afkwam. Hij wurmde zich los uit de handen van de moellah en rende naar haar toe.

‘Wat is je vader aan het doen?’ fluisterde Pooran toen ze bij de menigte aankwam.

‘Hij is op overvliegende Russen aan het schieten,’ antwoordde Ahmad, die de chador van zijn moeder stevig vastklemde.

‘Wat?’ Ze richtte haar blik op de menigte alsof ze daar verwachtte te zien wat er werkelijk aan de hand was, omdat ze Ahmad niet geloofde.

‘Ik was opgestaan om de kippen te gaan voeren en wilde naar jou toe komen om te helpen. Maar toen klopte Salman aan en zijn we hiernaartoe gerend. Vader is daar boven in de minaret. Hij jaagt op de Russen, en Nemat zei dat we gek zijn. Er is toch niks ergs met vader?’

‘Zo God het wil, zoon, zo God het wil.’

‘Nosser Khan,’ riep Salmans vader, ‘je vrouw is hier nu ook. Kom naar beneden. Nosser, hoor je me?’ Maar van de onzichtbare top leek geen menselijk geluid naar beneden te kunnen komen. De mussen waren inmiddels ook stil, en Ahmad kon nu zelfs het amechtige ademen van Mohammad de Timmerman horen, die met zijn grote hoofd in zijn nek stond en met open mond de mist in keek. Er droop zweet van zijn voorhoofd over zijn ronde, vlezige wang. De tijd stond stil. De dorpelingen waren in een tot zwijgen gebrachte apocalyps veranderd in stenen beelden. Toen klonk, donderend uit het binnenste van de mist, Nossers stem: ‘Stuur de jongen naar boven.’

Gezichten keerden zich naar Ahmad toe. Hij keek naar zijn moeder.

‘God zegene uw vader, meneer Nosser,’ riep moellah Ali naar de minaret. ‘Moge uw familie lang leven. Hij komt nu naar boven. Leg dat pikhouweel nou maar neer en gooi geen stenen meer, Nosser Khan. Goed? We willen toch niet dat de jongen iets overkomt?’ Ahmads moeder gaf hem een klopje op de rug, als om te zeggen: ga naar je vader toe. Alles komt in orde. Moellah Ali liep met hem mee door de menigte. ‘Hij staat nu onder aan de trap, meneer Nosser.’ De deur stond wijd open. Het was een kleine, oude houten deur die toegang

gaf tot een trappenhuis, waarin de trap zich omhoog leek te wentelen naar een witte hel. Er lag een kapot slot op de grond. ‘Ga, ga maar,’ zei moellah Ali, en hij duwde Ahmad naar binnen.

De kartelige driehoekige treden wentelden zich door de minaret naar boven. Ahmad wilde voortmaken, maar hij moest zijn voeten telkens voorzichtig neerzetten om de naar beneden gekomen stukken baksteen te vermijden. Hij tastte met zijn hand de muur af, maar de zwart geworden pleisterkalk bood geen houvast. Gedempt ochtendlicht dat door kleine openingen in de muur naar binnen viel, doorsneed het duister. Als de openingen lager hadden gezeten, had Ahmad tenminste nog naar beneden kunnen gluren naar de mensen, maar nu zag hij alleen de mist.

‘Wie is daar?’ riep zijn vader bits van boven. ‘Wie komt daar de trap op? Ik heb stenen. Die ga ik gooien. Wie is daar?’

‘Ik ben het.’

‘Ahmad?’

‘Ja, vader.’

‘Kom naar boven, zoon,’ riep hij gejaagd. ‘Vlug.’

Terwijl Ahmad zich naar boven haastte over treden die steeds dikker bedekt waren met gruis en steenbrokken, kon hij de schorre ademhaling van zijn vader horen. Nog een paar treden en daar zat hij, op de trap. Op de hogere treden achter hem lagen zijn leren soldatenlaarzen en het pikhouweel dat hij had gebruikt om stenen los te wrikken. Ahmad keek naar de pokdalige muur en toen naar het geweer van zijn vader, dat door de opening in de muur naar buiten stak. De geweerlade rustte in zijn sterke armen als een baby. Het zachte licht dat door de opening naar binnen viel, verlichtte de linkerkant van zijn gezicht. Zijn bestofte, zweterige voorhoofd was doorgroefd met diepe rimpels. Hij leek nu meer op grootvader. Maar Khan was oud. Nossier niet.

‘Daar ben je eindelijk,’ zei hij met raspende stem, zijn doordringende blik strak op Ahmad gericht. ‘Waar was je toch?’

‘Beneden,’ antwoordde Ahmad, ‘bij de anderen.’

‘Ben je bang?’

Ahmad wist niet goed wat hij moest antwoorden.

‘Ik vroeg of je bang bent.’

Ahmad schudde zijn hoofd.

‘Kijk me dan aan en laat me je stem horen. Ben je bang?’

‘Nee, vader, nee.’

Toen Nosser zich op zijn zij rolde om door de opening naar buiten te kijken, sprong er een knoop van zijn overhemd, en die stuiterde van de tree waar Ahmad op stond en belandde op de tree daaronder. Ahmad viste de knoop tussen het gruis en de brokstukken uit. In zijn handpalm reflecteerde de knoop het witte floers van de mist buiten als een parel. Ahmad keek naar het overhemd van zijn vader. De donkerbruine streepjes leken te stromen en te golven als een waterval. ‘Is je moeder er ook?’ vroeg Nosser, omlaagturend in de mist.

‘Ja.’

Nosser legde zijn wang tegen het geweer en richtte het omhoog. ‘Ze zijn daar,’ zei hij met één oog dicht. ‘Luister je naar me?’

‘Ja, vader.’

‘Wie zijn daar dan, als je aan het luisteren bent?’

Nosser had niet gezegd wie daar waren. Vanwaar hij stond, wierp Ahmad een snelle blik door de opening: er was niets anders dan de melkachtige lucht. ‘Russen?’ mompelde hij.

‘Ja!’ bulderde Nosser opgewonden terwijl hij zich naar zijn zoon toe wendde. ‘Ja, jongen, ja! Ze zijn ons daar boven aan het bespioneren. Natuurlijk. Waarom niet? Het is oorlog. Is het soms geen oorlog?’ Hij zweeg even. ‘Niet?’

‘Ja, vader, het is oorlog,’ zei Ahmad terwijl hij de knoop in zijn broekzak liet glijden.

‘Luister, Ahmad.’ Hij ging zachter praten terwijl hij zich naar voren boog en de jongen stevig bij de schouders vatte. ‘Luister, Ahmad, ze zullen komen en hun vieze soldatenlaarzen op onze bodem zetten. Vanuit het noorden. Misschien ook nog anderen. Ze zijn hier om van ons een oorlogsland te maken. Ik heb niet veel tijd meer. Maar jij hebt nog tijd zat. Zo veel als je maar wilt. Je bent nog maar een kleine jongen. Ik wil dat je op je hoede bent. Dat je een oogje houdt op het